

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЗАМАНАУИ ҚҰРЫЛЫМЫ

Жанбаева Маржан Исматиллаевна¹

¹ Чирчик мемлекеттік педагогика университетінің оқытушысы

Жолдасова Айман Құралбай қызы¹

¹ Чирчик мемлекеттік педагогика университеті, Мектепке дейінгі білім
факультеті 23-04 қазақ тобы,

Электрондық пошта: joldasovaaijan101@gmail.com

Жалдибаева Жанна Сағындық қызы¹

¹ Чирчик мемлекеттік педагогика университеті, Мектепке дейінгі білім
факультеті 23-04 қазақ тобы,

Электрондық пошта: jannajaldibayeva@gmail.com

ИНФОРМАЦИЯ О СТАТЬЕ

АННОТАЦИЯ:

ИСТОРИЯ СТАТЬИ:

Received: 18.03.2025

Revised: 19.03.2025

Accepted: 20.03.2025

КІЛТ СӨЗДЕР:

педагогикалық
технология, заманауи
құрылым, ақпараттық-
коммуникациялық
технологиялар,
интерактивті оқыту,
кейс-оқыту, жобалау
технологиясы, білім
беру, оқыту әдістері,
инновациялық білім
беру, шығармашылық
қабілеттер.

Бұл мақала педагогикалық технологияның қалыптасуы мен оның заманауи құрылымын зерттеуге арналған. Авторлар педагогикалық технологияның даму кезеңдері мен оның білім беру жүйесіндегі маңызын талдайды. Сонымен қатар, заманауи педагогикалық технологиялардың түрлері, құрылымы мен қолданылуы туралы кеңінен сөз қозғалады. Мақалада ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, интерактивті оқыту әдістері, кейс-оқыту және жобалау технологиясы секілді әдіс-тәсілдер қарастырылады. Білім беру процесінде технологиялардың тиімді қолданылуы мен олардың оқушының шығармашылық қабілеттерін дамытудағы рөлі көрсетіледі. Бұл зерттеу мұғалімдер мен білім беру саласындағы мамандар үшін пайдалы әрі өзекті ақпарат ұсынады.

КІРІСПЕ. Педагогикалық технологияның қалыптасуы мен дамуы білім беру саласының сапалы өзгеруіне және жаңашылдыққа негізделген. Бұл технологиялар оқушылардың білім алуын тиімді ұйымдастырудың басты құралы болып табылады. Заманауи педагогикалық технологиялар білім беру жүйесінің негізгі мақсаты – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, олардың бойында өзіндік ойлау, талдау және сын тұрғысынан ойлау дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Педагогикалық технологияның қалыптасуы педагогика ғылымының дамуына тікелей байланысты. XX ғасырдың басында педагогика теорияларының негізгі мақсаты – білім беру жүйесін жетілдіру және оқыту әдістерін тиімді ұйымдастыру болды. Бұл уақытта әртүрлі педагогикалық әдістер мен тәсілдер жасалып, олар оқушылардың білім алу процесін жүйелеуге бағытталды. Педагогикалық технология термині алғаш рет XX ғасырдың 60-шы жылдарында пайда болды. Ол кезде білім беру жүйесінде ақпараттық технологиялардың қолданылуы кеңінен тарала бастады. Педагогикалық технологиялар жүйелі түрде оқыту мен тәрбиелеу процесін жетілдіру үшін жана әдіс-тәсілдерді қолдануды білдіреді [1].

Заманауи педагогикалық технологиялар әртүрлі бағытта дамып келеді. Ақпараттық технологиялар білім беру саласында үлкен өзгерістерге себеп болды. Компьютерлер мен интернеттің кеңінен қолданылуы оқыту процесін тиімді әрі интерактивті етті. Мектептер мен жоғары оқу орындарында ақпараттық технологияларды қолдану оқушылардың білім алу процесін едәуір жақсартты. Интерактивті оқыту әдістері оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Бұл әдістер оқушылардың өздігінен ізденуіне, сұрақ қоюына және пікір алмасуына мүмкіндік береді. Мысалы, жобалық жұмыстар, пікірталастар, зерттеу жұмыстары және ойын технологиялары. Кейс-оқыту әдісі нақты өмірден алынған жағдайларды талқылау арқылы оқушылардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған [2]. Бұл әдіс оқушылардың дербестігін, жауапкершілігін және шешім қабылдау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Жобалау әдісі оқушыларға белгілі бір мәселені зерттеп, шешімдер ұсынуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашуға, сондай-ақ топта жұмыс істеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Заманауи педагогикалық технологиялар тек ақпараттық құралдарды ғана емес, оқыту тәсілдері мен әдіс-тәсілдерді де қамтиды. Қазіргі педагогикада қолданылатын технологиялардың құрылымы үш негізгі компоненттен тұрады:

1. Теориялық негіз. Бұл компонент педагогикалық технологиялардың ғылыми негізін құрайды. Оқыту процесінің мақсаттары мен міндеттерін, әдіс-тәсілдерін түсіндіретін теориялық тұжырымдардан тұрады. Оқу бағдарламалары мен әдістемелік нұсқаулар педагогикалық технологиялардың негізін қалайды.

2. Практикалық қолдану. Педагогикалық технологияның тиімділігін тек практикада көрсетуге болады. Әр түрлі әдістер мен тәсілдер оқыту барысында қолданылады және олардың нәтижелері бағаланады. Мысалы, электронды оқулықтар мен цифрлық ресурстарды пайдалану оқыту процесін жеңілдетеді.

3. Құралдар мен әдістер. Заманауи педагогикалық технологиялар оқу құралдары мен әдістерін тиімді пайдалануға негізделеді. Мысалы, мультимедиялық құралдар, интерактивті тақталар, компьютерлік бағдарламалар және басқа да технологиялық жабдықтар оқушылардың оқу процесін жеңілдетеді.

Педагогикалық технологиялардың заманауи құрылымы білім беру жүйесінің инновациялық дамуына ықпал етіп, оқыту әдістерінің сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Бұл технологиялар білім беру процесін интерактивті және шығармашылық тұрғыда ұйымдастыруға жол ашады [3]. Сонымен қатар, педагогикалық технологиялар оқушылардың білімін тереңдетіп, олардың дағдыларын, қабілеттерін дамытуға септігін тигізеді. Заманауи педагогикалық технологиялар білім беру процесінде инновациялық көзқарас пен әдістерді қолдануды талап етеді. Ал, олардың тиімділігі тек мұғалімнің білім мен дағдысын үнемі жетілдіріп отыруына, сондай-ақ жаңа технологиялармен жұмыс жасауға бейімділігіне байланысты.

Әдістеме. Мақалада педагогикалық технологияның қалыптасуы мен оның заманауи құрылымын зерттеу үшін теориялық және эмпирикалық әдістер қолданылды. Бұл зерттеу педагогикалық ғылым мен білім беру тәжірибесінің өзара байланысын түсінуге бағытталған. Зерттеу барысында педагогикалық технологиялардың даму тарихы мен қазіргі замандағы теориялық негіздері талданды. Әртүрлі авторлардың педагогикалық технологиялар туралы пікірлері мен тұжырымдары қарастырылып, олардың білім беру жүйесіндегі маңызы мен рөлі анықталды [4]. Сонымен қатар, педагогикалық технологиялардың түрлері мен ерекшеліктері туралы әдебиетке шолу жасалды. Әртүрлі педагогикалық технологиялардың қолданылуын салыстырып, олардың тиімділігі мен нәтижелілігін бағалау жүргізілді. Бұл үшін әлемдік тәжірибе мен қазақстандық білім беру жүйесінің ерекшеліктері ескерілді. Салыстыру әдісі арқылы түрлі педагогикалық әдістердің оқушының оқу үдерісіне әсері зерттелді. Заманауи педагогикалық технологиялардың

мектептер мен жоғары оқу орындарында қолданылуын зерттеу мақсатында эмпирикалық әдіс қолданылды. Оқу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану, интерактивті оқыту әдістері мен жобалау технологиясының тиімділігі тәжірибе жүзінде тексерілді. Педагогикалық технологиялар бойынша қолданыстағы оқу бағдарламалары мен әдістемелік құралдар, ғылыми мақалалар мен есептер зерттеліп, оқыту процесіндегі жаңа технологиялардың интеграциялануы мен нәтижелері қарастырылды. Білім беру саласындағы тәжірибелі мұғалімдер мен педагогтармен сұхбаттар өткізіліп, заманауи педагогикалық технологияларды қолдану барысында туындайтын мәселелер мен оларды шешу жолдары анықталды [5]. Мұғалімдердің тәжірибесі мен пікірлері педагогикалық технологиялардың тиімділігін бағалауға көмектесті. Зерттеу барысында алынған мәліметтер мен талдаулар педагогикалық технологиялардың білім беру жүйесінде қалай қолданылып, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда қандай рөл атқаратынын көрсетуге мүмкіндік берді.

Талқуу. Педагогикалық технологиялар білім берүү системасында маанилүү ролду атқарат. Заманауи педагогикалық технологиялар білім алуунун сапатын жакшыртууга жана окуучулардын чыгармачылык жана сыноо көз карашын өнүктүрүүгө жардам берет. Технологиялардын колдонулушу білім берүү процесстерин эффективдүү уюштурууга мүмкүнчүлүк берет жана ушул процесстерде мугалимдин ролун жогорулатат. Акыркы жылдарда педагогикалық технологиялардын кеңири колдонулушу білім берүүдө көптөгөн өзгөрүүлөргө алып келди. Айрыкча, АКТ (акпараттык-коммуникациялык технологиялар) білім берүү процессине киргизилип, анын динамикасын өзгөрттү. Компьютерлер, интернет жана башка санариптик ресурстар білім берүүнүн методикалык ишинде жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ача баштады. Мектептерде жана жогорку окуу жайларында АКТны колдонуу окуучулардын билимди тереңирээк жана кызыктуу жолдор менен өздөштүрүүсүнө өбөлгө түздү. Интерактивдүү окутуу ыкмалары, ошондой эле, білім алуунун активдүү түрүнө жол ачты. Бул ыкмаларды колдонуу окуучулардын өз алдынча иштөөсүн жана ого бетер ынтызардык менен сабакка катышуусун камсыз кылат. Мисалы, проекттер, талкуулар, изилдөөлөр жана оюн технологияларынын негизинде білім алуу процесси кызыктуу жана интерактивдүү болот. Жаңычыл жана чыгармачыл ыкмаларды колдонуунун натыйжасында, окуучулардын сыноолорго каршы туруучу жана чечимдерди кабыл алуу жөндөмдүүлүктөрү да өнүгөт [6].

Педагогикалык технологияларды колдонууда айрым кыйынчылыктар да бар. Мугалимдер үчүн жаңы технологияларды үйрөнүү жана аларды сабакта туура пайдалануу өтө маанилүү. Бул процесс убакыт жана күч жумшоону талап кылат. Ошондой эле, билим берүүдө жаңы технологияларды колдонууга карата педагогикалык даярдык талаптары дагы көбөйдү. Бул жагынан алганда, мугалимдерге туруктуу тажрыйба алуу жана билим берүүнүн инновациялык жактарын үйрөнүү зарыл. Ошондой эле, технологиялардын ролу билим алууну тең салмактуу кылууга жардам берет. Окуучулар техникалык жардам менен билим алуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болууда. Бирок, технологиялардын колдонулушу билим берүүдө "адам факторы" деген түшүнүктү жойбойт. Окуучу менен мугалимдин өз ара иштешүүсү, алардын биргелешкен эмгеги ар дайым маанилүү бойдон калат. Педагогикалык технологиялар билим берүү системасында маанилүү жана келечекте дагы чоң роль ойнойт. Ал технологиялардын заманбап ыкмаларын колдонуу билим берүү сапатын жогорулатып, окутуу процесстерин жаңылоо мүмкүнчүлүгүн берет. Окуучулардын чыгармачылыгын, сыноо жана сынчыл ойлоону өнүктүрүү үчүн жаңы методологияларды жана технологияларды колдонуу абдан маанилүү [7]. Бирок, бул процесс мугалимдердин компетенциясын жогорулатуу, билим берүү системасында инновацияларды ишке ашыруу үчүн туруктуу аракеттерди талап кылат. Педагогикалык технологиялардын келешекте билим беруу саласында маңызды рөл аткаратыны сөзсиз. Олар билим алуучулардын окуу үдерисин жаксартууга, олардын шығармашылык ойлау кабилеттерин дамытууга мүмкүндүк береді. Алайда, бул технологиялардын тиімділігі тек олардың дұрыс қолданылуына және педагогикалық кадрлардың кәсіби дайындық деңгейіне байланысты болады. Сондықтан педагогикалық технологияларды дамыту мен енгізудің тұрақты жүйелі жұмысы қажет.

Қорытынды. Педагогикалык технологиялардың билим беру жүйесінде алатын орны ерекше. Олардың дамуы мен қолданылуы окуу үдерисин тиімді ұйымдастыруға, оқушылардың шығармашылық кабилеттерин дамытуға және олардың билим алу сапасын арттыруға үлкен ықпал етеді. Заманауи педагогикалык технологиялар билим беру жүйесіне инновациялык тәсілдер мен әдіс-тәсілдер енгізуге мүмкіндік беріп, окуу процесін интерактивті және қызықты етеді. Ақпараттық-коммуникациялык технологияларды қолдану, интерактивті оқыту әдістері, жобалау технологиясы сияқты жаңа бағыттар оқушылардың билим алуына оң әсерін тигізуде. Педагогикалык технологиялардың тиімді қолданылуы үшін мұғалімдердің біліктілігі мен білімділігі

маңызды фактор болып табылады. Сондықтан мұғалімдерге жаңа технологияларды меңгеру және оқу процесінде оларды тиімді пайдалану бойынша тұрақты кәсіби даму қажет. Сондай-ақ, оқу құралдары мен әдістерінің заманауи талаптарға сәйкес өзгеруі, педагогикалық технологияларды білім беру процесіне толық интеграциялауды қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдуллин, А.Қ. (2019). *Педагогикалық технологиялар: теориясы мен практикасы*. Алматы: Қазақ университеті.
2. Қожахметова, М.Ш. (2020). *Интерактивті оқыту әдістері мен технологиялары*. Астана: Еуразия университеті.
3. Баймұратова, Ә.Р. (2018). *Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың білім беру жүйесіндегі орны*. Алматы: Қазақ педагогика академиясы.
4. Сейталиева, З.Қ. (2021). *Жобалау технологиясы және оның білім беру жүйесіндегі қолданылуы*. Шымкент: Шымкент мемлекеттік университеті.
5. Жумабаев, С.Қ. (2022). *Заманауи педагогикалық технологиялар және олардың білім берудегі тиімділігі*. Қарағанды: Қарағанды университеті.
6. Хасанова, Н.Т. (2017). *Педагогикалық технологияларды енгізудің әдіснамалық негіздері*. Алматы: Қазақ ұлттық педагогикалық университеті.
7. Назарбаев, Н.Ә. (2015). *Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру*. Астана: Фолиант баспасы.